

VIA LLIURE PER A LES CADENES PRIVADES

La contradicció televisiva europea

Cada estat europeu ofereix un model distint i, sovint, contradictori de televisió privada. Des del batibull italià fins a l'ajustat esquema britànic. Fora d'aquest panorama, el model nord-americà presenta un panorama molt greu en distints aspectes.

Doménech Ros

Quasi al final de la seua primera legislatura en el poder, el govern de Felipe González ha decidit donar llum verda a la televisió privada, d'acord amb un projecte que preveu la creació de tres canals de cobertura estatal, amb un 40 per cent de producció pròpia i possibilitats d'emissions «regionalitzades». Mitja dotzena de grups televisius s'han apressat a posar a punt les seues influències per aconseguir-ne una concessió. Univisión, amb el grup Z darrere; Tevisa, promogut per *La Vanguardia* i altres diaris (entre els quals hi ha *Las Provincias*); Sogetel, amb Prisa, l'empresa editora del diari *El País*, com a base; Tele-4, sorgida de la iniciativa de diverses revistes de societat; Canal-4, amb la cobertura de *Prensa Espanola*... són alguns dels candidats a gestionar una de les tres cadenes de la televisió privada.

Les crítiques de l'oposició conservadora i la polèmica al voltant de l'objectivitat de la televisió pública situen aquesta iniciativa governamental en un context de debat que haurà d'aclarir-se en els pròxims mesos, abans de les eleccions generals, si hem de fer cas a les repetides promeses de Felipe González. És, per tant, aquesta una conjuntura en la qual resulta interessant de repassar el panorama europeu en aquest camp, els diversos models adoptats pels estats occidentals en el desenvolupament de la televisió privada i la seua relació amb la influència i el paper de la televisió pública en cada cas.

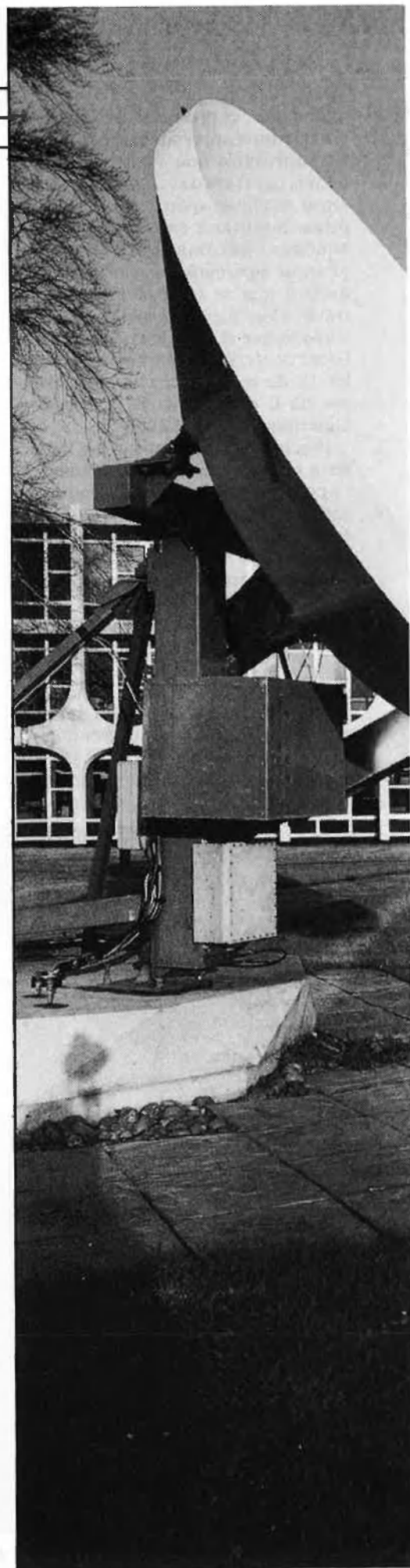
El gegantisme USA

En un extrem, com en tantes altres coses, la iniciativa privada té un mà-

xim protagonisme en el sistema televisiu als Estats Units. La televisió pública, creada durant el període presidencial de Kennedy, cobreix només les dues terceres parts del territori, no competeix en agressivitat i actualitat amb els gegants de la televisió americana i recolza en la qualitat dels seus programes informatius, d'anàlisi, de debat i de comentari. Els documentals científics, els clàssics del cinema i els programes culturals contribueixen a configurar la imatge d'una televisió d'audiència restringida, austera i prestigiosa. Un prestigi que va molt més enllà del que la seua popularitat podria fer preveure.

Enfront, el panorama de la televisió privada es pot qualificar, sense excessos, de salvatge. A banda una multitud de petites emissores, tres grans cadenes comercials emeten tot el dia i es disputen el favor del públic i la preferència de les iniciatives publicitàries. Es tracta de les poderoses ABC, la CBS i la NBC, amb xifres d'audiència que, en els telediaris del vespre, arriben als 90 milions d'espectadors. Aquests punts de màxima audiència recolzen en el prestigi dels periodistes-estrella que cada cadena ha estat capaç de fabricar: Dan Rather, de la CBS; Peter Jennings, d'ABC, i Tom Brokaw, de NBC.

La programació general d'aquests gegants de la televisió privada nord-americana es complementa amb espais buits, que són ocupats mitjançant programes de caire local, generalment dedicats a les notícies frívols, de societat o d'espectacles. Això fa que, malgrat la seua enorme capacitat tecnològica, la televisió als Estats Units s'allunyi de la dura i complexa realitat social i quotidiana de les ciutats americanes, per bastir un món artificial amb telesèries esquemàti-

A Europa, al contrari del cas nord-americà, les cadenes privades són un fenomen posterior.

ques i feliços panorames de festa i evasió.

L'aclaparadora presència de la publicitat contribueix, a més, a configurar la imatge d'un enorme monstre comercial. Molt més avui, durant la presidència de Reagan, ja que han estat eliminades, de la mà d'un neoliberalisme radical, les limitacions que la Comissió Federal de Comunicacions havia imposat sobre la relació entre quantitat de notícies i quantitat de publicitat en els programes informatius.

La peculiar estructura de producció de la televisió comercial nord-americana fa, també, que els programes no siguin elaborats per les mateixes cadenes, sinó encarregats a tot un conjunt de potents empreses productores, la qual cosa tendeix a eliminar els vestigis d'identitat autònoma que la CBS podia tenir respecte a la NBC o aquesta respecte a l'ABC, per exemple. Els mateixos actes, les mateixes cares i les mateixes estructures argumentals poden aparèixer per un o un altre canal, tot qüestionant aquell principi de pluralitat que, en els orígens, ha justificat l'existència de la televisió privada.

El fenomen és analitzat amb diferents criteris pels observadors i els especialistes, però tots coincideixen a considerar que el panorama televisiu als Estats Units es troba en una fase crítica i repetitiva. En aquest sentit, és expressiva l'opinió que el professor de la Universitat de Nova York, Neil Postman, oferí l'any 1984 a Frank-

furt, en el transcurs d'unes jornades sobre Orwell i la situació de la comunicació a l'any 2.000. Postman, després d'apuntar que les profecies d'*Un món feliç* de Huxley han esdevingut molt més reals que les de 1984, d'Orwell, afirmava que «allò perillós de la televisió no és el fem, el fem cultural. Cada cultura és perfectament capaç d'absorbir una muntanya de fem, i a més, no jutgem les cultures pel fem sinó per la seua capacitat de desenvolupament en temes públics. A Amèrica, el que passa ara és que la televisió converteix en fem tots els temes públics essencials...

En l'Amèrica de 1984 —proseguia Postman— una persona grassa no pot ser elegida per a un alt càrrec polític. Una persona grassa no apareix bé en TV, i aquesta mala imatge enfosqueix tot allò que la persona puga fer. Creieu-me, si fa temps que no heu sentit cap idea interessant de dirigents polítics americans, això no vol dir que no en tinguen. És que les idees no tenen importància per a l'èxit polític. En l'era de la TV ja no es tracta d'estar d'acord o no amb un polític; es tracta que aquest (o aquesta) resulte simpàtic o antipàtic a la gent... I per això és fins i tot possible que, un bon dia, una estrella de Hollywood esdevinga president dels Estats Units».

«Europe is different»

Europa no es troba al marge d'aquesta mena de preocupacions, so-

bretot com a símptoma i com a temp-
tació. La seua realitat televisiva, però,
és diferent. Així, les televisions públi-
ques són hegemòniques en la majoria
dels països. A diferència dels Estats
Units, els orígens de la televisió euro-
pea, les primeres cadenes que hi han
funcionat, han estat públiques. La in-
corporació posterior de la iniciativa
privada s'ha produït d'acord amb
models diversos i cronologies dis-
tants.

La Gran Bretanya fou, precisa-
ment, el primer estat europeu a obrir
el monopoli estatal. A més dels dos
canals d'una televisió pública, la
BBC, que gaudeix d'un merescut
prestigi de qualitat i objectivitat, l'es-
pectador britànic disposa de dos can-
als més de la televisió privada ITV,
societat sorgida a mitjan dècada dels
50 amb la unió de dotze companyies
d'àmbit local o regional.

L'audiència es reparteix, així, molt
equilibradament entre unes opcions
que han sabut delimitar molt bé els
seus espais: la BBC-1 i la ITV compe-
teixen en el nivell d'una programació
variada i convencional, la BBC-2 té un
caire més cultural i el Canal-4 (depen-
dent de la ITV) està considerat més
crític i radical. Pam dalt pam baix, te-

levisió pública i televisió privada es
reparteixen les preferències del pú-
blic. És important destacar com la
ITV preveu programacions i té esta-
blits comitès assessors per a Escòcia,
Irlanda del Nord i Gal·les. La finan-
çació de la BBC es fa a partir de la ta-
xa o impost sobre els receptors, men-
tre que la televisió privada fonamenta
quasi tot el finançament en la publici-
tat.

El cas francès, per contra, i a l'es-
pera que la televisió privada siga una
realitat a l'Estat espanyol, és el més
recent pel que fa al trencament del
monopoli televisiu públic. El model
elegit inclou tres formes de TV priva-
da: cadenes que l'usuari pot sintoni-
zar previ abonament o subscripció,
cadenes via satèl·lit i televisió per ca-
ble.

En aquest moment hi ha, a més de
la televisió pública, dos canals privats
del primer tipus, a més d'algun altre
de caire territorial.

A la República Federal Alemanya
la situació presenta notables peculia-
ritats, sorgides bàsicament del seu ca-
ràcter federal. Els *land* o estats fede-
rats tenen una capacitat legislativa
que dota d'una gran complexitat tot

l'entrellat de la ràdio-teledifusió pri-
vada, especialment pel que fa a la co-
bertura de tot el territori i als proble-
mes jurídics que planteja la utilitza-
ció conjunta del satèl·lit per part dels
diferents *laenders*.

D'altra banda, a Itàlia, el panora-
ma de la televisió privada constitueix
un model radicalment diferent als an-
teriors. La interpretació de la Consti-
tució va regular-ne el sorgiment, i
prohibí expressament que les emisso-
res privades difonguessen els progr-
mes més enllà d'un àmbit local. Això
provocà, a partir de 1976, la profusió
de canals privats d'àmbit restringit,
però no ha pogut evitar que, final-
ment, es perfilassen cadenes o grups
d'emissores privades d'autèntic abast
estatal.

Actualment, hi ha a Itàlia més de
500 emissores privades de televisió,
cent de les quals depenen de cadenes
d'abast estatal. Aquest quadre ha fet
que, en els últims anys, les dues cade-
nes més fortes, Canale 5 i Rete 4, ha-
gen estat objecte de denúncies per
part de la RAI, la televisió pública, i
l'ANTI (Associació Nacional de Tele-
visions Independents), basades en el
fet que totes dues difonien els matei-

**ANY DEL SEGON
CONGRÉS INTERNACIONAL
DE LA LLENGUA CATALANA**

ACTES A CELEBRAR

- DIA 21
Benidorm: 8 vesprada. Aula Cultura Bernat d'En Sarrià.
- DIA 22
Castelló: 7.30 vesprada. Centre Municipal Cultura. Cl. Antoni Maura, 4.
Llíria: 8 vesprada. Teatre Llar Municipal Pensionista.
Port de Sagunt: 8 vesprada. Casa Cultura. Cl. del Progrés, 5.
Torrent: 8 vesprada. Institut Tècnic d'Ensenyament Mitjà. Cl. Fra Lluís Amigó, s/n.
Tavernes de Valldigna: 8.30 vesprada. Casa Cultura. Cl. Hospital.
- DIA 23
Altea: 7.30 vesprada. Institut Batxillerat
Calp: 8 vesprada. Aula Cultura Municipal
Benicarló: 7.30 vesprada. Casa Municipal. Sant Francesc, s/n.
València: 8 vesprada. Stat. Coral Micalet. Guillem de Castro, 75.
Gandia: 8 vesprada. Saló d'Actes Col·legi Escoles Pies. Pl. Escoles Pies, 1.
- DIA 24
Dónia: 8 vesprada. Saló d'Actes Ins. Roc Chabas. Av. València, s/n.
La Vila Joiosa: 8 vesprada. Casa Cultura. Cl. Barraquet, s/n.
Vila-Real: 7.30 vesprada. Institut Francesc Tàrraga.
La Vall d'Uixó: 7.30 vesprada. Institut Honorí Garcia.
València: 11 matí. Saló d'Actes Facultat de Filologia.
Algemesí: 7.30 vesprada. Bi. Pública Municipal. Cl. Lluís Vives, 7.
Xàtiva: 8 vesprada. Institut Batxillerat. Cl. Acadèmic Maravall.
Ontinyent: 8.30 vesprada. Centre Cultural Sanchis Guarnier. Cl. Martínez Valls.
Burjassot: 5 vesprada. Saló d'Actes del Campus.
Meliana: 9 vesprada. Saló d'Actes de l'Ajuntament.

**II Congrés de la Llengua Catalana.
Acció Cultural del País Valencià.**

Les noves tecnologies ja no admeten fronteres

Imma Tubella*

El gran debat que implica diferents fronts a l'entorn de la televisió i que va des de l'aplicació de les noves tecnologies fins a la reflexió sobre la incidència cultural o el sentit del manteniment dels monopolis, enfront de les immenses possibilitats que ofereixen els satèl·lits i el cable, fa de la TV un factor sociològic important, centre de les ànsies de control polític i econòmic.

En aquesta línia, el nostre país no és diferent i estem debatent, alhora, la filosofia centralitzadora de l'Estatut de RTVE, que sense anar més lluny es reserva la gestió en exclusiva de tota la xarxa de distribució del senyal radiolèctric, cosa que vol dir que els tercers canals hauran de dependre d'una xarxa propietat de la competència, la continuïtat dels tercers canals, malgrat els impediments de tot tipus que troben a l'estat, i la introducció de la TV privada.

A Europa aquest debat fa anys que s'ha iniciat i, de fet, no ha acabat, encara que ja es pot dir que no hi ha un model europeu de TV, ni pública ni privada ni de cohabitació entre ambdues. Malgrat haver partit d'un model únic actualment, com deia, no hi ha un model de TV pública únic ni tampoc de privada; quasi podríem dir que cada país en té un de propi.

Mentre a Gran Bretanya la pública BBC coexisteix amb una TV a qui no agrada de dir-se privada, sinó independent, amb una estructura federal (la ITV està formada per 15 societats de TV de base regional independents per produir o adquirir, regulades per l'IBA, organisme de denominació governamental, però apolític, i un canal d'àmbit estatal), a Itàlia trobem més dues-centes televisions que funcionen en un sistema de lliure mercat, competint amb la RAI. A França, després de deu anys de discussió, des de fa sis mesos funcionen dos canals que conviuen amb els tres públics (dos estatals i un regional) i

DO MENEZ UMBER

el Canal Plus (cable). A part això, hi ha la RTL, privada i pensada per concórrer amb França, Bèlgica i Alemanya des del seu propi territori.

Bèlgica, a l'altra banda, és el cas d'un país on no hi ha televisió privada, on la pública s'organitza d'acord amb la realitat cultural de l'estat (dues cadenes gestionades per la comunitat cultural francesa, dues per la flamenca i un espai per l'alemanya), però que, a més, a través del cable, rep divuit televisions estrangeres, entre les quals hi ha la RTL, amb programes especials dirigits al públic belga.

Dins d'aquest batibull, ¿on es situa l'Estat espanyol? L'avantprojecte de llei que el govern ha sotmés a discussió, en principi, pretén haver copiat el model britànic, afirmació que no és certa del tot, ja que aquest no és tan controlat per l'estat ni les concessions són de base estatal, sinó regional.

Una vegada més, el govern central ha sabut veure la importància que té el control de la TV i ha convertit un acte democràtic, com és la concessió d'uns mitjans d'expressió de la societat civil, en un acte d'imposició de la seva concepció centralista de l'estat.

Mentre a Europa les televisions, tan públiques com privades, fan esforços descentralitzadors, l'Estat espanyol elabora un avantprojecte de TV privada paraestatal, que reproduïx tots els defectes de RTVE, que duplica el monopoli i que, en darrer terme, no respon a la pluralitat cultural de l'estat.

Sortosament, la nova llei ha estat feta oblidant que la implantació de les noves tecnologies, sobretot la unió cable-satèl·lit, elimina fronteres i permet l'entrada de la TV internacional, i fa ridícula tota obsessió monopolista i centralitzadora.

* Cap del Gabinet d'Estudis. Corporació Catalana de Ràdio i Televisió.

xos programes a través de diverses emissores, tot constituint, de fet, autèntiques cadenes estatals.

Canale 5 era propietat de l'editor Leonardo Mondalosi, però les pèrdues que arribà a acumular provocaren la venda de la cadena a l'industrial de Milà, Silvio Berlusconi, propietari, també, de Rete 4, el qual ha passat a ser el gran empresari de la televisió privada en aquell país, amb presència també a França i voluntat d'entrar en el joc a l'Estat espanyol. L'audiència televisiva italiana es divideix majoritàriament entre els tres canals de la

RAI i els tres de Berlusconi: Canale 5, Rete 4 i Italia Uno.

En tot aquest món és on el govern espanyol s'ha decidit a embarcar-se, finalment. I ho fa, pel que apunten els avanços del projecte de llei, amb una especial precaució per fugir de la situació italiana, per aproximar-se al quadre d'altres estats europeus, com ara Gran Bretanya, i per garantir que cap de les tres noves cadenes no trenque la seua hegemonia política. *Grosso modo*, es parla ja d'un canal per al grup Z i un per a Prisa, ideològicament pròxims al PSOE, i d'un canal

per a la dreta. Aquests, més TVE i els tres canals autònoms de televisió que funcionen avui, serien tots. No cal ser molt llarg, independentment d'altres valoracions sobre la llibertat d'expressió i la televisió privada, per entendre l'impacte negatiu que les noves televisions (pensades i parlades en castellà) poden tenir sobre les nacions de l'estat i sobre els seus processos de normalització lingüística i cultural. Però aquest efecte, per dir-ho amb suavitat, és part consubstancial de qualsevol actuació del poder a casa nostra. □